

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előzetés díja:

Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3
Negyed évre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Értesítés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4
Negyed oldal . . . 2
Ennél kisebb . . . 1
Bélyeg külön 30 kr.

Fohász.

Ki átölelted a világot,
Végtelen szeretet,
Óh Isten, mindörökre áldott,
Ki hosszú földi vándorútján
Te beléd rejteztél!

Megáldod, ki felsóhajt hozzád,
Lelked javaival,
Nem rejted el szemétől orczád,
Sőt irgalommal fedez szárnyad,
Ha tombol a vihar.

Ha, mint a hajnal, messze szállnék,
Túl, messze tengeren,
Követnél hiven, mint az árnyék,
Jóvoltoddal ködben, sugárban
Együtt jönnél velem!

Ha az erdő csendjét keresném,
Nyugtatni lelkemet,
A zöld fűvön, a fák levelén
Törölhetetlen fénybetűkkel
Látnám dicső neved!

A koporsó sem rejt el tőled,
Jelen vagy mindenütt,
Kezed vezetí én időmet
S fellegtől terhes éjszakámra
Te küldöd a derűt!

Óh gyújts szívemben égi lángot,
Hatalmas Istenem,
Ha lelki békéért sovárgok,
Égő vágyam elszenderüljön
Enyhadó kebleden!

KOVÁCS SÁNDOR.

Fenyeget a jövő.

Sivár és vigasztalan az a kép, melyet evang. egyházunk mai szomorú helyzete nyújt. Nem szükséges a pessimista sötét szemüvegén át szemlélünk egyházunk közállapotát, hogy minden egyházát forrón szerető kebel meg ne lássa a meglazulás s az itt-ott mutatkozó szétfoslás processusának elszomorító tüneteit. Tekintsünk csak elfogulatlanul a dolgok mélyébe, vizsgáljuk a hitélet megnyilatkozásait, kutassuk az annyit felmagasztalt evangéliomi meggyőződés fogyton fogyó erejét s mihamar arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy egyházunk évszázados fájának bensejében a korhadás tünetei mutatkoznak, lassan őrlő szű rágódik oda benn, mintha a tápláló talaj, mely éltette, kimerült volna, mintha nem volna czéltudatos a fejlődés, mely a látszat csalfa színezetét hordja magán.

Egy kis összehasonlítás a múlt és jelen között, azonnal meggyőz bennünket a felől, hogy az egykor activ prot. erőt a passiv állapot tehetetlensége váltotta fel. A közöny fatalismusa, mint lidércnyomás ül a lelkeken. Jogosan kérdezhetjük: valjon a protestantismus szelleme eljutott-e már fejlődhetésének legmagasabb niveaujára s most nem marad más hátra, mint a visszafejlődés szomorú állapota? Valjon a protestantismus már csak a múlté s nincs-e többé jövője? Valjon a nagy reformátorok alapvető munkájára nem lehet-e többé már építeni s betetőzést nyert-e már évszázados nagy művek? Ily és hasonló kérdések tolnak vizsgálódó szemünk elé. Valóban szomorú volna, ha a Krisztusnak a reformáció által megújított vallása leszorulna a küzdterről, melyen neki a felvilágosodás és általános emberi tökéletesedés terjesztésében oly nemes szerep jutott. Oh mi fájdalmas volna, ha csakugyan el kellene

hagynunk sánczainkat s ki kellene vonulnunk az erős várból, mely a catholicismusnak, valamint a világi rationalismusnak évszázadokon át tartott ostromát oly diadalmasan kiállotta!

Szomorú haldoklása volna egyházunknak az, ha az a sors várakoznék a protestantismusra, melyet Schlauch biboros néhány évvel ezelőtt így jövendölt meg: „A protestantismus egy amphibialis teremtmény, melynek gyökerei a régi talajban vannak, vergődése az emberi léleknek a következetlenségben, idővel vagy egyesül ismét az egyedül következetes, vagy pozitív áramlattal, melytől eltért, és osztozni fog annak sorsában; vagy letévén minden pozitív jelleget, szaporítani fogja azoknak számát, kik az agnosticizmust, mint minden vallási fejlődésnek végeredményeként tekintik.“

Bár vissza kell utasítanunk a tudós főpaprak ezen szavait, de másfelől mégis el kell ismernünk, hogy ezen kijelentése nem pusztán frasis, de rejlik azokban a tények logikájából levont némi következtetés is. Bár hitünknek az evangéliumban rejlő alapigazságait ama szavak meg nem dönthetik, mert mi azzal a Krisztussal tartunk, a ki azt mondotta: „ha ég és föld elmúlik is, az én beszédem soha el nem múlik,“ mégis meg kell vallanunk, hogy hazai állapotainknak ismerete nemcsak, de általában a protestáns vallás jelen külső világhelyzete adta a gondolkozó főpap ajakára ezen ránk nézve lesújtó ítéletet. Olvassuk csak az egyházi ügyekkel foglalkozó lapok tudósításait s elszomorodva kell meggyőződünk arról, a mit a statistika rideg és meggyőző számai épen prot. országokban ijesztő módon igazolnak t. i. a catholicismus napról-napra való térfoglalását a prot. egyház rovására: Angolország, Dánia, Hollandia s maga Németország szolgáltat erre gyakran ismétlődő példákat.

Miben keressük e jelenségek okát? Azoknak egyházunk szempontjából leendő meggátolására minő orvosszereket kell alkalmaznunk? Az ilyen kérdések megoldása nem lehet ránk nézve közönyös. Főképen magyarhoni evangéliomi egyházunk helyzetét s a jelenben erőnket megpróbáló küzdelmét tekintve, nem zárkozhatunk el többé attól, hogy mentőszerekről ne gondoskodjunk s a fonnyadást és hervadást mutató egyházi életet az igazi evangéliomi szellem éltető harmatjával felüdíteni ne siessünk. Helyzetünk, jövőnk épen nem biztató! Egyfelől a catholicismusnak ereje, a hierarchiá-

nak újabban hámulatosan kifejtett tevékenysége, Rómának éleslátása, másfelől a felekezeti kérdést oly közletről érdeklő politikai reformok s végül az erőre kapott szabadelvűségnek egyházunk iránti közönye és hűtlensége lehetetlen, hogy minden szunnyadó erőnket és tevékenységünket sorompóba ne szóllítsa. Kiknek keli tehát ezekkel szemben a küzdőterre kiállani s az igazság és jogosság fegyvereit megragadni?

Mint hogy egyházunk az egyetemes papság elvét hirdeti, tehát egyházunk minden tagjának részt kell vennie a védelemben, „a nekünk adott hitnek mértéke szerint.“ A kath. egyház hierarchiája, még akkor is, ha a laikus elemet nem vonja is ellenünk a harcba, elég erős, hogy velünk szembe szálljon. Nekünk egyesült erőkre van szükségünk. De fájdalom, hogy épen itt kell az egyik okra utalnunk, melynek fogva a mérközés kimenetele egyházunkra nézve hátrányos lehet. Szervezetlenségünk, belső bajaink miatt az egyetlen harcznak esélyei már előre félelemmel tölthetnek el bennünket. Az egyetemes papság szép eszméje a gyakorlati téren tág fogalommal válik s lazítja a tevékenységre hivatott erőket. Mit mindnyájunknak egyforma kötelezettséggel kellene teljesítenünk hitből, buzgalomból, azt lanyhán végzik az egyesek. A világi hívek utalnak papjainkra, ezek több tevékenységet várnak amazoktól. Az egyik fél a másikkal hivatásszerű tevékenységétől várja az eredményt, a másik fél meg amannak tekintélyétől, anyagi erejétől reményli a sikert. A contactus hiányzik a két fél között. Világi férfaink hidegsége fagyasztó dérként sorvasztja egyházi életünket. Nagy részük, főként diasporalis helyeken, nem érdeklődik egyházi ügyeink iránt, sőt nem ritkán akad köztük, ki szegyenli és el is tagadja hitvallását. Pedig nekik is vallaniok kellene: „Nem szegyenlem a Krisztusnak evangéliomát, mert Istennek hatalma minden hívőknek üdvösségére.“ Sokan közülök szívesen fogadják, ha különféle egyházi tisztségekre megválasztjuk őket s ekkép tiszteletbeli címök egygyel szaporodik, meg is teszik, a mit a „noblesse oblige“, meghozzák adományait, befolyanak egyházunk administratív ügyeinek intézésébe, de azontúl egyházunk belélete, intézményei, égető szükségletei, ama kicsinyes bajok, melyek fertőző mikrobákként emésztek a gyülekezeti életet, kevésbé érdeklik őket; ezeknek irtása marad a papokra. S ha a romboló kórral nem bírnak, ha a szétbomlás tünetei itt-ott mutatkoz-

nak: akkor a szegény papokat tisztelik meg a „hűtlen sáfár“ s a „béres“ czimével.

A prot. papnak helyzete a számtalan tehertől roskadozó, elfogultságában és szokásaiban meg rögzített néppel szemben bizony nem kecsesítő. Hol a népnek saját javát is csak erőltetéssel, az üdvöset is csak küzdelmek árán lehet kivívni, hol legnemesebb szándékunk is kicsinyes érdekek, vagy némi áldozatok miatt kudarcot vall: ott az intelligens világi elemnek segítő munkájára igen nagy szükségünk volna. Érezzék át az egyetemes papság kötelezettségét, fogják fel eszményibb szempontból hivatásukat s legyenek „papok“ ott, a hova a hivatásos papnak sem hivatala, sem tekintélye, sem szava el nem hathat.

Azonkívül a családi, társadalmi és közélet terén tegyenek vallást hitükről. Ne legyenek egyházunk nagyjai tétlen szemlélői a „ragadozó farkasok“ és az „ordító oroszlán“ prédálásának, mely nyájunkat fosztogatja.

A kath. egyház kizárta világi hiveit az egyház ügyeinek vezetéséből, ők csak „laicusok,“ kiknek joguk nincs, legfeljebb kötelelességök van „circa sacra.“ És mégis, mit láttunk? Azt, hogy — legyen bár hamis, vagy igaz okból — egész az izgatásig viszik még az államrenddel szemben is egyházuk féltett jogainak védelmezését. Egyházunk vezéreiből ne legyenek izgatók; nem a kedélyek felkorbácsolását akarjuk, mert a szenvedélyek viharában az igazság vész el leghamarabb, de törhetlen egyháziasságukat szóban és tettekben nemes agitáció alakjában is szükség, — főképp mai helyzetünkben — hogy megbizonyítsák. Nem a Zichiek és Eszterházyak módjára való szereplést, de a buzgó Mózesek és patriarchák szerepét szánjuk nekik: legyenek vezetők, hangadók s bizonyára nem fognak magukra maradni; ki bátran meri lobogtatni az evangéliomból meritett igazságnak zászlóját, annak nyomában lelkesült és bátor csapat fog sorakozni, ha hallja a vezéri szót: utánam!

Fűzzünk szeretett egyházunk érdekében szorosabb kapcsolatot egyháziak és világiak, nagyok és közrendűek, gazdagok és szegények között, mint tették ezt apáink a máglyák és gályák idejében. Tömörüljünk egy családdá: ez erőt ad, az erő pedig tiszteletet parancsol még elleneinknek is. Kinek erejét senki se látja, azt gyávának mondják.

E tömörülés nevelné bennünk az evangéliomi

tudatot is, melylyel zilált viszonyaink között épen nem dicsekedhetünk. Igazi, mely vallásos érzést alig találunk gyülekezeti életünkben, az evangéliomi öntudat sok helyen csak látszat, csak külső máz, mely azonnal lehámlik, a mint annak próbáját a viszonyok előtérbe hozzák. E vád leginkább magyarajkú hivőinket éri. (Legalább abban a körben, melyben egyházi viszonyainkat ismerem, e tájdalmas jelenséget több-kevesebb mértékben fenforogni látom.) Bizony arczulesapása a prot. öntudatnak hiveink ajkáról nem egyszer elhangzó eme fenyegetés: más vallásra térünk, ha terheinket nem bírjuk, ha papunkkal a jó viszony felbomlott, ha egyházunk mindig újabb és újabb terheket követel tőlünk. Még szerenese, ha egyházunk éretlenebb elemeinél hangoztatják ezt az öngyilkos szándékot, de az már elszomorító, ha erre itt-ott példákat is találunk. Igazán elmondhatjuk erre, hogy ebben: „magnum periculum summae reipublicae demonstrabitur.“ A hitetlen kor szelleme rányomta bélyegét egyházunkra is, hogy mikép küzd meg vele a még gyermekkorát élő belmissiói munkásság, az még a jövő titka s hogy e betegség khronicussá ne váljék, hathatós gyógyszer alkalmazásához kell nyúlunk, annyiival is inkább, mivel az új rend is csak martalékaiul szolgáltatja ki hivőinket eme veszedelmes kórságnak.

(Folyt. köv.)

Képek a multból.

Szomorú kép az, melyet most bemutatok, talán magában álló honi egyházunkban, a tudva levő szomorú emlékü időből.

Az egyház izolált helyzete és talán a két lelkész tájékozatlansága is okozhatta, hogy a 13000 lutheranus, mondhatni buzgó lutheranus, Nyiregyházán nyakába vette a pátens igáját, mert mikorra az egyházmegye felébredt, akkor Nyiregyházán a pátens már fénykorát élte. De akkor a lelkészek egyike (E. M.) autonóm érzelmű hivével az élén, kibontotta ugyan az önkormányzati zászlót, a nagy többség azonban követve kedvencz lelkésze (S. L.) példáját, tovább is a pátens hive maradt, — felügyelőnek választva H. J. százholdas, gyermektelen ambitiosus gazda embert, az egyháztanácsot pedig, az intelligens osztály kizárásával, kizárólag saját embereiből alkotva meg.

Az egyházmegye, illetve annak felügyelője S. S. tályai birtokos Benedek kormányzóhoz fordult, hogy a nagy egyház megzavart békéje érdekében tenné meg a szükséges intézkedést, a ki személyesen jött le Nyiregyházára, de bár maga is lutheranus, az egyházi ügyekhez nem igen értve, legjobb akarata mellett sem tudott rendet csinálni és re infecta ismét eltávozott. Katonai felfogását és eljárási modorát jellemzi, hogy midőn az egyházmegyei felügyelő hosszabb beszédben a helyzetet megvilágítani igyekezett, F. kormánybiztos pedig annak beszédét gyakori közbeszólásai által meg-megzavarta, akkor a kormányzó oda fordulva a kormánybiztoshoz oda kiáltotta neki: „mikor a felügyelő beszél, akkor ön hallgasson, egye meg a“

Az egyházban tehát a pátens tovább is uralkodott, s annak híre csakhamar megyszerte is elterjedt, a minek az lett a következése, hogy az iparos osztály hiában látogatta a megyebeli vásárokat, nem árusíthatott el semmit, mert a nyiregyházi iparos neve, mint pátensese gúny és gyűlölet tárgya lett; — otthon meg már folyt a harc, sokszor apa és fiú, férj és nő, testvér és testvér között, mert időközben azután több meg több egyháztag az antonom félhez csatlakozott ugyan, de a közügy parlagon hevert, a rend felbomlott, mind a két félnek volt papja, egy-egy tanító — kántora, gondnokai, adószedői, de a pénztárak üresek voltak, végül pedig a két lelkész távoztával a nagy nyáj teljesen pásztor nélkül maradt.

Ezen szomorú korszakból jegyzek ide két jellemző, a helyzetet teljesen megvilágító eseményt.

Említett M. J. felügyelő befolyását érvényesítendő, egyik téli napon egy hordó pálinkát veretett csapra udvarán s midőn hivei abból már elég meggyőződést és lelkesedést merítettek volna, oda utasította őket, hogy bejárva a várost, az antonomisták ablakait verjék be, első sorban az intelligens osztályét. És folyt az ablakverés, házról-házra, utcázáról-utczára a késő esti időben vagy egy óra hosszat, míg a helyben állomásozó katonaság parancsnoka egy szakasz katonát ki nem rendelt, a kik aztán a vitézeket hajoknál fogva bekisérték és a garázdálkodó csöcseléket szétkergették.

Hát a templomban mi történt? Ugyanis a templomot és az isteni tisztelet megtartását mind a két fél magának vindicálta. — Történt tehát

egy vasárnapon, hogy mind a két lelkész egyszerre indult a szószek felé s egyszerre akarta azt elfoglalni, a hívők pedig saját papjuk körül csoportosulva, annak igyekeztek utat törni. Állott a dulakodás, már a kések is villogtak, mikor aztán valakinek a döntő pillanatban az az ötlete támadt, félrevertetni a harangokat és tűzjelzés által a további harcznak elejét venni.

Ilyen előzmények okozta helyzetben találta az egyházat a pátens visszavétele ő felsége által 1860. év május havában. Ám ez a bajon Nyiregyházán csak annyiban segített, hogy a pátens hivei lábuk alatt a talajt némileg elvesztették ugyan, de magához a pátenshez azontúl is makacsul ragaszkodtak, az egyházi ügyek vezetését kezeikből kibocsátani nem akarrán.

Midőn 1860. május hóban ő felsége megengedé, hogy a pátent elfogadók az önkormányzathoz ismét szabadon visszatérhessenek, akkor az antonom rész Nyiregyházán is szabadabb kezű nyert, de a zavar azért meg nem szűnt, mert a nagy többség kedvenc papjával az élén, elfoglalt álláspontjához azontúl is makacsul ragaszkodott. Hogy végre mégis a gordiusi csomót inkább ketté vágni, semhogy megoldani sikerült, azt képeim egyikében már részletesen is kifejtettem: császárvágásra volt szükség, mely abban állott, hogy mind a két lelkész oda hagyja az egyházat, a mi 1860. őszén tényleg meg is történt, úgy hogy a nagy egyház gondozása akkor már csak egy fiatal s. lelkészre s ennek nemsokára bekövetkezett eltávózkodása után csak egy tanítóra maradt, a kit az esperes levitai teendővel is felruházott.

Nagy lett tehát az éhség a lelki kenyér után áhítózó, igazán egyházas szellemű, alapjában igen jó nyiregyházi nép között, mit látva a még akkor csekély számú intelligens és a hozzá csatlakozó polgári osztály, hogy az ügy némi rendezést nyerjen, a kormány gyepőlőjét a nagy többségnek engedte át, mely aztán a munkához hozzá is látott és felügyelőnek újra csak M. J.-t, — az egyháztanácsba már több intelligens tagot is választott be.

Ily körülmények között hívtam én meg lelkésznek az 1861. évi febr. hóban, oly módon, hogy lelkész csak magam legyen, a szükség szerint két vagy három káplánnal. A meghívást én előbb visszautasítottam, majd a nagy felelősség tudatában csak úgy fogadtam el, ha az egyház

hozzám testvéremet is, — akkor ochtinai lelkész megválasztja, a mi megtörténvén, helyünket aprilis hóban el is foglaltuk. Az egyház akkori anyagi helyzetére jellemző, hogy a közpénztár még csak a szállítási költségeket sem volt képes fedezni, hanem a sajátunkból kellett azt a nagy egyháznak előlegeznünk.

Megérkezésünk után, az egyháztanács első határozata az volt, hogy kéressék meg atyánk, nógrádmegyei lelkész, hogy mielőbb jöjjön le és a hívek által profanáltnak tartott templomot újra szentelné fel, a mi aztán június hóban meg is történt.

Ez időben történt, hogy Nyiregyháza városa a neki az absolut kormány által úgynevezett önkéntes (?) kölcsön czimén visszafizetett kétszáz ezer forintot nevelési czélokra fordítani határozta és az összeg 5% kamatját, lélekszám szerint a kebelbeli öt egyházugyekezetnek kiadatni elrendelvé úgy, hogy a többi hitfelekezetek a maguk jutalékát elemi iskolák rendezésére fordíthassák, az ág. h. ev. egyház azonban, ezen az alapon régiebb, de akkor szünetelő algymnasiumát ismét helyreállítani tartozzék. Ám ez, M. J. felügyelőnek sehogy sem volt inyére, oda törekedett tehát, hogy a város intézkedését megváltoztatva, az alapítvány kamatait az ev. egyháznak is elemi iskolai czélokra engedje át. Minden követ megmozdított tehát célja elérésére és az alapítványlevelet zsebre dugva, ily irányban mozgalmat indított meg. És mert akkor a város közelében éppen egy nagy pusztta volt eladó, annak megvételét fejébe s tervbe vette s a templomba közgyűlést hirdett, mely e fölött tanácskozzék.

A gyűlésben az alapító levelet a felügyelő kabátja zsebéből előhúzván, előadta, hogy az okmány szerint az egyház százezer forint birtokában lévén, azon kérdés áll elő, hogy az egyház azzal mit tegyen, iskolát építsen-e, a mint a város akarja, vagy pedig földet vegyen rajta. A nagy többség, melyet Nyiregyháza most is a gazda osztály képvisel, mely a földért mindig élt és halt — ösztönszerűleg elkiáltotta magát, hogy: földet vegyünk. Hiába igyekeztem én a gyűlést felvilágosítani, hogy a tőkét a város nekünk ki nem adja soha, a kamatot is csak úgy, ha azt az általa kikötött célra fogjuk felhasználni. Mindez csak falra hányt borsó volt, és mert a felügyelő erre azt felelte: ehez a lelkész úrnak semmi szava, itt én parancsolok, — nem maradt más

hátra, mint a gyűlést feloszlatni, mire a hívek egy része a templomból eltávozván, a felügyelő emberei ott maradtak és jegyzőt választva, éktelen lárma között derűre-borúra mindent összevissza határoztak. Magától értetődik, hogy a gyűlés határozatai sem hitelesítve, sem végrehajtva nem lettek és nekem ugyan azontúl is még sokáig küzdenem, sőt újabb császárvágásokat is alkalmaznom kellett, de a gymnasium már, a következő évben újra megnyitott s most már mint teljes, nagy virágzásnak örvend és az egyház elemi hat osztályú iskolái is a kornak és a törvénynek teljesen megfelelő állapotban vannak.

M. J. felügyelősége csak a legközelebbi tisztújításig tartott, mert akkor a jobb irány már gyökeret vert és nemsokára terebélyes fává nőtte ki magát, mely ma gazdag gyümölcseit — hál Istennek — már bőven termi. Teremje is az idők végéig, mert azt a nyiregyházi hazafias magyar szellemű, ma-holnap ajkú is — a mellett egyházát és templomát szerető, lelkészeit tisztelő, becsületes, munkás lutheranus nép a legnagyobb mértékben meg is érdemli.

BARTHOLOMEIDESZ JÁNOS.

Jelentés.

A beérkezett 17 fohász megbirálását Horváth Sándor, Scholez Gusztáv, Góbi Imre urak voltak szivesek elvégezni. Jelentésök így hangzik:

Az Evang. Egyház és Iskola pályázata.

A pályázat fohászt kívánt, egyet templomba menet, másikat templomból kijövet alkalmára. A pályázók, szám szerint tizenheten, több jóakarattal, mint erővel iparkodtak a feladatnak megfelelni. Az eredmény mind a tartalmat, mind a verselő készséget, ügyességet tekintve, gyenge. Az 1. és 13. számú vers egymásnak variánsa, vagy a szerzőjük, vagy a forrásuk közös. Velük együtt a gyengébbek közé, tehát vagy tartalmi, vagy formai, vagy mindkét rendbeli fogyatkozásokban sínlődők közé tartozik a 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 11. 12. 13. 16. és 17. számú. Aránylag jobban sikerült a 9. 14. és 15. számú pályamű, köztük a legjobb a 15. számú, mely „Máté 6. v. 33“ jelisével van ellátva, s melyben legtöbb van a

fohász-féle költemények bensőségéből és lendületesességéből. A jutalmat ez érdemli meg.

Ezen jelentés alapján a 20 korona pályadíjat a 15. számú fohász nyeri meg, ennek szerzője: Czékus László, evang. lelkész. A 9. és 14. számot is kiadjuk a jövő számban a nyertes 15-tel együtt, ha szerzőik addig bejelentik beleegyezésüket: nevük alatt, ellenkező esetben csak név nélkül.

BELFÖLD.

A pozsonyi ág. hitv. evang. egyházközségnek évi értesítője az 1896-ik évről megjelent, és adataival újra fényes bizonyosságot tesz ezen gyülekezetnek szinte páratlan szellemi és anyagi gazdagságáról, s azon cél tudatos és bölcs evangéliumi buzgóságról, mely ez egyházi községnek életét áthatja és ügyeit igazgatja. Ohajtánók, hogy vajha módunkban állana ez Értesítőt buzditó és oktató példa gyanánt egész terjedelmében közölni gyülekezeteinkkel; azonban lapunk szűk kerete nem engedi ezt, s azért csak néhány tanulságos adat kiemelésére szorítkozunk. A körülbelül hétezer lélekből álló gyülekezetnek van három német, és egy magyar-tót, tehát négy rendes lelkésze, s két szép temploma. Régi, hírneves lyczeuma számára, a melyet egy év óta államsegély igénybe vételével tart fenn, a millennium alkalmából gyönyörű, s a modern nevelés minden igényének megfelelő palotát emelt, s azt mult évi szeptember 20-án rendeltetésének át is adta. Ugyanez alkalomból megíratta és kiadta harmincz és néhány ívnyi vaskos kötetben a Lyczeum történetét, Markusovszky Sámuel lyczeumi tanár által. Liczeuma mellett az egyet. egyházzal közösen tartja fenn az egyetemes theologiai akadémiát, a melynek számára az egyetemes egyházzal kötött újabb szerződés értelmében a volt akadémiai épület helyett Liczeuma régi épületéből adta át a megfelelő helyiségeket. Ugyancsak jórészt az egyházközség áldozatkészségének köszönhető, hogy a theol. akadémiával kapcsolatban, van egy épületben már a folyó tanév elején meg volt nyitható a Theologusok Otthona, a melyben részint ingyen, részint mérsékelt díj fizetése mellett 18 theologus kap lakást. A lyczeummal kapcsolatos könyvtár 41,000 kötet könyvet, az érem gyűjtemény 18.960 darab ércpénzt (mintegy 35.000 frt értékben), s a régiségek gyűjteménye 1200 darabot tartalmaz: oly számok, a melyekhez foghatót bizonyára az ország egyetlen középiskolájánál sem találunk. Népiskolája

a városban osztályok szerint van berendezve összesen 11, a Virág völgy külvárosban 4 tanítóval. A másvallású növendékek jelentékeny száma, a kik ezen népiskolai osztályokat látogatják; tanúsítja az oktatás kitűnő voltát. Az egyház-községnek van külön kórháza, a melyben a mult év folyamán 151 beteg ápolatott; van árvalháza 18 növendékkel; diakonissa-intézete öt felavatott ápolónővel; végre van menháza elszegényedett munkaképtelen aggok számára, a melyben 16 gyülekezeti tag talált aggkorára csendes otthont. Mindezen intézmények hangosan tanúskodnak a gyülekezetet éltető, szeretetben és munkában gazdag hitről; de nem kevésbé ékesen tanúsítja azt az adományok és hagyományok nagy összege, mely az egyház céljaira a mult év alatt különféle czimeken befolyt, s a mely 17,927 forintra rug. Az áldozatkészség ily nagysága mellett aztán nem csuda és érthető, hogy a dicső multu egyházközség birtokában vagy kezelése alatt levő alapítványok összege az egy milliót meghaladja (1,087,558) frt bele nem számítva a gyülekezet tulajdonába tartozó számos házat és egyéb fekvőséget. Olvasva e számokat, önkénytelenül felmerül előttünk a komor kérdés: hány evangélikus gyülekezet mentett meg a multnak buzgóságából a jelen ápolására s a jövőnek biztosítására hasonló eszközöket, s milyen más képet mutatna egyházunk, ha a gyülekezetek beléletét oly buzgó ápolók és böles sáfárok intézték volna mindenütt, mint Pozsonyban? Az Értesítő végül beszámol némely társadalmi jótékony intézményről, mely az egyház kebelében gyakorolja áldásos művét, és újra azt hirdeti, hogy a hívek örvendő áldozatkészsége semmi tehertől sem riad vissza. Ilyen a jótékony nőegylet, melynek összes bevétele a mult évben 1709, kiadása 1496 frt volt: továbbá a szegény iskolás gyermekek ellátására alakult egylet, mely a téli hónapok alatt 98 szegény növendéket lát el ebéddel stb. Hogy milyen eleven és tevékeny a gyülekezet minden körében a segíteni kész keresztyén szeretet, annak érdekes és fölemelő példája egyebek között a lyczeumi ifjuság kebelében fennálló segélyegylet, mely a mult évben 469 forintot osztott ki szegény tanulók között, s ily nagy mérvű jótékonyasága mellett is 8315 forint vagyonnal rendelkezik. A vezetés mindenre kiterjedő figyelméről tanúskodik, hogy a külföldön már régen és újabb időben hazánkban is nagy elismerésben részesült slöjd vagyis kézügyesség tanítására az egyház 1897 febr. 1-vel két tanító vezetésével tanfolyamot szervez. Végül, ha megemlitem, hogy a gyülekezet egészen a maga erejéből, minden külső segély nélkül német énekes könyvből új kiadást rendezett, s azt mult év márczius elején az általános használatnak immár át is adta, körülbelül

az értesítő minden nevezetesebb pontját megérintettem. Adja a mindenható, hogy az evangéliumi hit és buzgóság, a mely Pozsonyt virágoztatta, s egész egyetemes egyházunk számára „hegyen épített várossá“ tette, virágoztassa és erősítse azt továbbra is, hogy példájával világoljon s minél több helyen az övéhez hasonló buzgóságra és építő tevékenységre serkentsen, s hirdesse hogy egyházunk jövője és ereje híveinek hűségében és munkás hitében, s vezetőinek bölcsességében van! Az Értesítő utolsó lapján az istentiszteletek idejére stb. vonatkozó közleményt találunk, a melyre lehetetlen egy megjegyzést elhallgatnunk. Feltűnő, és alig érthető, hogy az egymást felváltó tót és magyar istentiszteletek közül a sátoros ünnepek első napjára magyar nem esik soha sem. Pedig a pozsonyi magyar nyelvű evang. hívek száma oly jelentékeny, hogy méltányos volna őket a tót testvérekkel egyenlő lelki ellátásban részesíteni. A Theol. Akad. a Lyceum, a többi közép iskolák, a kereskedelmi akadémia, az állami tanítónőképző és felső leányiskola s a különféle hivatalnokok nagy száma hálás hallgatóságot szolgáltat, mely eszélvő és idegenkedéssel hallja, hogy a nagy ünnepek első napján soha sincs magyar istentisztelet. Azt hisszük, hogy e hiánynon nem lesz nehéz segíteni s legközelebb segítve is lesz.

Ő Felsége magánpénztárából 1896-ban r. kath. egyházi czélokra adott 3350 forintot, g. kath. egyházi czélokra 1400 forintot, ev. ref. egyházi czélokra 200 forintot, g. kel. román egyházi czélokra 100 forintot, ág. hitv. ev. egyházi czélokra — semmit. A kinek van: adatik annak.

Miniszteri köszönet. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Benka Gyula igazgatónak és Batizfalvy István tanárnak, a szarvasi, illetőleg budapesti ág. h. ev. főgimnázium történetének megírásáért elismerő köszönetét nyilvánította.

Nagytisztelétű szerkesztő úr! Lapjának 6-dik számában „Érdekes felügyelőválasztás“ ezimű közleményre van szerenésém válaszolni; ugyanis, minden józan gondolkozású ember tudja azt, hogy egy kerületi felügyelőre nézve többé nem előny, ha helyi felügyelőnek megválasztatik, de részéről inkább áldozat, ha azt elfogadja. Ily áldozatot kívánt hozni Laszkáry Gyula, a dunáninnemi kerület felügyelője, midőn előttem kijelentette, hogy elfogadja azt, ha más nem lesz, hajlandó az alsó-bodonyi ev. egyház felügyelőségét elfogadni. Kötelességemnek tartottam ezt az alsó-bodonyi lelkészszel tudatni, azon kijelentéssel, hogy ezt tudassa híveivel is. Részemről ez volt a korteskedés, sem több, sem kevesebb; Laszkáry Gyula részéről pedig egyháza iránt nyilvánuló jóakarata. Különbömben mindketten örülünk azon, hogy egyházunk számára egy új erőt nyertünk, s kívánjuk

azt, hogy Hanzely Gyula úr a bodonyi ev. egyház új felügyelője, úgy a bodonyi, valamint egyetemes egyházunk diszére, javára sokáig éljen! Wladár Miksa nógrádi ev. alesperes.

Melanchton születése négyszázados évfordulójának megünneplése Rozsnyón. A rozsnyói ág. hitv. ev. egyház f. hó 14-én ünnepelte meg nagy reformátorunk: Luther segéd társának és hű barátjának, apraeceptor Germaniae-nek 400-dik születésnapját. Az ünnepi istentiszteleten, melyen az oltári szolgálat egy részét Frenyó Lajos s. lelkész végezte, a szószéki beszédet pedig Terray Gyula főesperes lelkész mondta, felhangzott az „Erős várunk“ lelkesítő dallama is. Szónok pedig Melanchton életrajzát előrebocsátva. Ján. jel. 14 rész. 6—7. v. alapján Melanchton „világboldogító működéséről a reformációban“ elmélkedett s azt négy részben fejtette ki: szólt u. i. 1. út-törő, 2. tanalapító, 3. közvetítő s 4. igazoló munkásságáról tanulságosan és buzdítva, az ünnepelt emlékéhez méltóan. Délután 5 órakor az egyház és a főgimnázium sikerült vallásos összejövetelt tartott utóbbinak nagytermében. A tanuló ifjúságon kívül intelligens közönség, sőt még a polgárság közül is többen voltak jelen. Luther diadalénekének, melyet vegyeskar adott elő elhangzása után Frenyó Lajos s. lelkész olvasott fel „Emlékezés Melanchtonról“ czímmel rövid ismertetést az ünnepelt életéről és működéséről. Majd Sántha Károlynak ezen lap hasábjain megjelent alkalmi ódáját szavalta el Oravec Ódön VII. oszt. tanuló hatással. Végül az igazgató imádkozott s ezzel a vallásos összejövetel „Isten felséges adománya“ kezdetű ének első versének elhangzása után véget ért. Isten áldása legyen a szerény ünnepelésen is, vajha járulna ez is ev. öntudatunk, önértetünk, hitbuzgóságunk felébresztéséhez, Isten országa építéséhez.

A budapesti evangélikusok egy része, a pesti német evang. egyházközség, vasárnap délelőtt tartotta évi közgyűlését. Fölpanaszolja a betérjesztett évi jelentés, hogy az egyházpolitikai törvények az egyházi községnek oly anyagi veszteséget okoztak, amilyenre nem is számított. Az anyakönyvvezető előtt egybekelt pároknak alig fele kérte az egyházi áldást, míg 1895-ben 118 pár részeseült egyházi áldásban, a lefolyt évben e szám 63-ra apadt. Hogy az egyházközség kiadásait mégis fedezhette, főleg a tagok áldozatkészségének köszönhető, a melylyel jövőre még nagyobb mértékben lesz kénytelen élni. A közgyűlés mindamelllett elhatározta, hogy lelkészének és templomszolgájának a fizetését főlemeli. A község összes vagyona 96.779 forint 18 kr. Bevételei és kiadásai a lefolyt évben 10.823 forint 41 kr-ra rugtak.

KÜLFÖLD.

A sógorság, mint házassági akadály Angolországban az alsóháznak többszöri törlési indítványa daczára egész a mult év júniusáig fennállott, úgy, hogy ott az özvegynek elhunyt hitvesével házasságot kötni nem volt szabad. A felsőház engedett végre az alsóház sürgetésének s a törvényt módosította, a püspökök kívánságára azonban kimondotta, hogy az állam-vallás lelkészeinek ilyen házasságot sem kötniök, sem megáldaniök nem szabad. Azok az egyének, a kik ilyen házasságot kötnék, az úrvacsorájától visszautasíthatók, gyermekeiktől pedig a keresztség visszátétele megtagadható! — Valjon nem volna-e helyes nálunk is ilyen eljárást követni azokkal szemben, a kik az egyház törvényeit lábbal tapossák?

Az európai egyetemi könyvtárak statisztikájából kintük, hogy e tekintetben Németország foglalja el az első helyet. Az ő 20 egyetemi könyvtára 5,850.000 kötetel rendelkezik, mintegy 3 millióval több, mint az olasz könyvtárak, melyek a második helyen következnek. Nagy-Britannia, Ausztria és Oroszország egyenként 1,800.000, Svéd és Norvégország 790,000, Spanyolország 726,000, kötetet tud felmutatni. Figyelemre méltó, hogy Franciaország, a mely Német és Olaszország után a legtöbb könyvtárral rendelkezik (16-al) a kötetek legkisebb számát mutatja fel (692,000 kötet) s hogy Nagy-Britanniában az 1,849,000 kötetből egy milliónál több Oxfordban és Cambridgeban van, a többi más egyetem könyvtárai között oszlik meg. Legnagyobb könyvtárak a straszburgi (704,009), lipcei (504,000), oxfordi (530,000) és cambridgei (506,000). — Szép számok.

A külmissió és a német diákság. Az angol és az amerikai tanulószög kebelében keletkezett mozgalom a külmissiót illetőleg a német egyetemi tanulók körében is élénk visszhangot keltett s létrehozta a német diákszövetséget a missió érdekében. E szövetségnek ügyvezető bizottsága legújában lelkes felhívást bocsátott ki, mely az összes facultások hallgatóinak szól. A meleg hangon szerkesztett felhívás egyebek között ezt mondja: „A szó legtágabb értelmében vett tanulóársakat szívesen látjuk szövetségünkben, de nem diákokat, a kik a vizsga elől megszöknek, nem kandidátusokat, a kik öt esztendőre kimennek s aztán visszatérnek, hogy zsiros állást kaphassanak, hanem oly diákokat, a kik tanulmányaikat a megfelelő vizsgával bevégezik s oly kandidátusokat, kiknek szíve Krisztus szeretetétől lángol, a kik egész életüket a megfeszített és feltámadott üdvözítőnek szentelik s őt dicsőíteni óhajtják. Mert csak az, a ki maga is tapasztalta, hogy mi a bűn s mi a kegyelem, csak az nyerheti meg az elveszett lelkeket a Jézusnak. Mi nem toborzunk egy bizonyos missiói egyesületnek, hanem a missiónak tagokat; mi az egyesre bízunk, hogy Isten rendelése szerint egyik vagy

másik missiói egyesületnek ajánlja fel szolgálatait. Nem kívánunk enthusiasmust, a mely csakhamar elrepül, de hitbéli engedelmséget, nem az örömi izgatottságában tett fogadalmat, hanem komoly imádságban Istenhez intézett kérést! — Az alapszabályok értelmében a szövetség imádkozó és gyűjtő szövetkezet a missió részére. Tagjai közé felvesz minden-diákokat, a ki az irás alapján állván, az Üdvözítőben vetett rendithetlen hite szerint a missió terén együtt működni óhajt az által, hogy Isten színe előtt tett komoly önvizsgálat után vagy maga áll a missió szolgálatába s kész magát a pogányok közé kiküldetni; vagy pedig az által, hogy másokat a missiónak megnyerni igyekezik. Az ifjak ezen nemes törekvésétől nem fog elmaradni az Istennek áldása sem s kísérni fogja az ifjú apostolokat veszélyes, de szép vállalkozásukban.

A kath. egyház szociálpolitikai tevékenységéről. Eltetter Lajos boroszlói protestáns tanár a Conrad-féle „Jahrbücher für Nationalökonomie u. Statistik“-ban következőkép nyilatkozik: „Azon álláspont, melyet a német katolicizmus a munkáskérdéssel szemben elfoglal, határozottan tisztelet parancsoló; olyan, amely véleményem szerint neki a jövőben továbbfejlődést biztosít. A cent-rumpárt ezidőszerint sokkal inkább társadalmi, mint egyházi párt. A gondosság, melyet a munkáskörökre fordít, megszerzi neki az alsóbb néposztályok szavazatait. Ehez a legfőbb tényező kétségkívül a kitűnően szervezett lelkipásztorkodás. Mert az tény, hogy a segédlelkész az egyedüli, ki szívéből beszélve a munkás szívéhez szól; ki az asszonyoknak s a gyermekeknek tanácsot ad; őket a csapás idején erősíti; nekik áldást, vigaszt, alamsznát oszt. Neki egy szoba sem túlságosan szűk, egy munkás sem túlságosan szegény; őt szemmiféle büszkeség nem tartja vissza attól, hogy egy elvetemült emberrel szóba álljon. Nem hideg, dogmatikus úton, hanem tevékeny szeretettel lehet a népet megtartani a hitben és ahhoz téríteni! . . . A segédlelkész a kath. vidékeken sok esetben oktatást nyer a társadalmi és népgazdasági kérdésekben és épen azért, mivel a munkásosztály kívánságait és szükségéit ismeri, ahhoz jelentékenyen közelebb áll, mint mások. Több kath. papnak ugyanis különösen kell nemzeti gazdaságtant tanulni; egyeseket pedig iparke-rületekbe küldenek, csupán azért, hogy a munkáskörök helyzetét ott, a helyszínén. saját tapasztalatukból tanulmányozhassák. Minderről nálunk (protestánsoknál) szó sincs . . . Korunknak hatalmas társadalmi mozgalma nem paroxizmus, amit könnyű szerrel átgorhatunk, hanem haladást jelent a népek életében. Az egyház feladata, hogy magát e mozgalommal megértesse. Az idő meg fogja mutatni, hogy vajjon a kereszt körül ama sokat ígérő szavak: „E jelben győzesz,“ ma is megvalósulnak-e.“

A hitbuzgóságnak igen szép jelét láthatjuk a tescheni evang. egyház múlt évi statistikájában. Az egyház 161791 lelket számlál, a mely lélekszámmal szemben az úrvacsorájához járultak száma meghaladja a 26,000-et. — Ilyen hitbuzgóság mellett nem lehet csodálni, hogy a tescheni egyház egyike a legvirágzóbb gyülekezeteknek. Ilyen kellene sok.

Manning, angol érsek, egy 1890-ben írt értekezésében nem éppen hízogően nyilatkozik a róm. kath. egyház állapotáról Angolországban. Szerinte a katolicizmus terjedésének akadályai Angolországban a következők: 1. A klérus, a mely se nem tanult, se nem művelt; 2. a katolikus predikációk sekély volta; 3. a szentírásnak nem tudása s megakadályozása annak, hogy azt a nép használhassa; 4. a katolikusok felekezeti korlátoltsága. „Találtam” — írja Manning — „nemcsak világiakat, hanem lelkészeket is, a kik semmit sem tudtak arról, hogy az angol népnek legnagyobb része meg van keresztelve s azért a kegyelem állapotában van; ezek a korlátolt katolikusok egész egyszerűen felteszik, hogy a többiek a halálos bűn következtében elveszítették azt a kegyelmet, melynek részesévé az ember a keresztség által lesz, miután a megtérés sakramentumát nem bírják, a megigazulás állapotába vissza se térhetnek. Nem hiszem, hogy ezen tételek közül egy is megállhatna.” — Az érsek ezen nyilatkozata is eléggé bizonyítja, hogy protestánsból soha se lesz jó katolikus, még ha bibornokká nevezik is ki.

Oroszországban a protestánsok sorsa, főleg a balti tartományokban, valamivel békésebb fejlődést vett a mostani czár trónralépte óta, erre látszik mutatni legalább az a körülmény, hogy a protestáns lelkészek eljárását nem bírálják el oly szigorúan, mint eddig s nem hurczolják őket minden semmiségért a törvényszék elé, mint a hogy 10 év óta történt. A beavatottak azt a czár egy titkos rendeletének tulajdonítják, a mely szerint az evang. lelkészeket csak abban az esetben lehet a büntető bíróságnál bepanaszolni, ha azok a görög-keleti egyházat szidnák, a mit azok soha meg nem tesznek. Ezen titkos bár, de mégis örvendetes körülménnyel szemben igen szomorú képet mutat a hajdan híres dorpati egyetem, a melynek tanulói évről-évre fogynak s inkább az orosz egyetemeket keresik fel s talán még szomorúbbat az elemi iskolák, melyeknek tanítói — kik már az orosz állami képezdekből kerültek ki — félmiveltségöknél fogva a régi tanítók nyomába sem léphetnek s kötelességöknek is csak féligmeddig képesek megfelelni.

A katolikus logikának egy remek példánya olvasható a straszburgi „Volks-freund“ karácsonyi számában. Nevezett lap így ír: „Lépjünk a jászolban fekvő Jézushoz. Ott megtanuljuk, hogy egy nagy családnak tagjai, egy nagy nyájnak ju-

hai vagyunk, a mely nyáj csak egy pásztor, csak egy aklot ismer. A főpásztort tegnap IX. Piusnak nevezték, ma XIII. Leónak nevezik, holnap és folytonosan úgy fogják nevezni, a mint tegnap és kezdettől fogva (!) neveztetett: pápának. Ez a tegnapi és holnapi pápa, az a mai XIII. Leó, a gyermek Jézus által az élet útján vezetetik s ez a mindenkori pápa vezeti a világ népeit a gyermek Jézushoz. A gyermek Jézus helyettese a pápa, a pápának Istentől adott munkatársai a püspökök, a püspököknek helyetteseik és munkatársaik a minden rangú és nevezetű papok. A ki e papok, e püspökök és e pápa ellen harcol, az a béke fedelme, a gyermek Jézus és a karácsony ünnepe ellen is harcol!” — Ezen logika szerint mi protestánsok tehát a Jézus ellenségei volnánk! Valjon ki hiszi azt el a Volksfreundnak?

Franciaországban a protestáns egyház kicsinyisége daczára is élénk életet fejt ki s azt a fölényt, a melyet a sokszorta erősebb ultramontanizmus felett gyakorol, egy protestáns szellemben tartott napilap „Le Signal“ által is igyekszik biztosítani. A lap fennállásának biztosítására 160,000 francra volt szükség s ezt az összeget rövid idő alatt összehozták a francia protestánsok.

A kereszteni ifjak társasága Chicagóban a napokban úgynevezett „önmegtagadási hetet“ tartott, hogy 15,000 dollárra rugó adósságát kifizethesse. Ezalatt a hét alatt a társaság tagjai tartózkodtak a sütemény és fagyalt fogyasztásától; gyalogjában jártak, a helyett, hogy a közuti vasutat használták volna; nem borotválkoztak; az ebédet a legszerűnyebb módon költötték el, a cipőiket magok tisztították, szóval tartózkodtak minden felesleges kiadástól s a nagy adósságot egy hét lefolyása alatt az így megtakarított pénzből csakugyan le is törlesztették. Ilyen jóakarattal és buzgósággal csakugyan sokra lehet menni.

A socializmus és a kereszténység. A socialdemokraták sokszor hivatkoznak a Jézusra, mint a ki maga volt a megtestestült socialista, tekintélynek azonban csak addig ismerik el, a míg ezéjajknak megfelel, különben tanítását, a mely sok tekintetben más véleményen van, mint ók, a legnagyobb ostobaságnak kiáltják ki. Így tett legutóbb B e h e l, német socialista vezér, a ki azt mondta, hogy a socializmus azért harcol a vallás ellen, mert el akarja távolítani azt az alapot, a melyen az egész társadalmi rend nyugszik, ez az alap az isteni tekintély. „Ha egyszer az isteni tekintély alá lesz ásva, akkor természetesen az emberi is mihamarább megszűnik s a következménye az lesz, hogy politikai téren a köztársaság, közgazdasági téren a socializmus s a vallásosnak nevezett téren az atheizmus virágzik fel.“ A „Vaterland“ című socialista újság szemelvényeket közöl egyes nagy pártemberek mondásaiból és műveiből. Ezekből is ide iktatunk egynehányat: „Az utolsó keresz-

tényvel az utolsó rabszolga is felszabadul. A jövő az istentelenségé, csak ebben van meg az emberek üdvössége, a melyet oly sokáig adott el egy örütségért." „Mi az Istent az ostobaság menhelyének tekintjük s a legnagyobb rossznak a világon, azért üzenünk neki háborút!” A bibliát is a „gyalázatos könyvek leginfámisabbjának” nevezi el ez a mérges Vaterland! Szegény!

A Vatikán és a Quirinal. A mióta az olasz politikai viszonyok a pápa világi hatalmát megsemmisítették s a mióta a pápa a vatikáni palota 11,000 szobájában játsza a fogoly szerepet: azóta nem valami kegyes szemekkel tekint a kiátkozott olasz királyi családra s a hol lehetséges, nyíltan kimutatja ezen ellenszenvét a Quirinal lakói iránt. Kimutatta legutóbb is az olasz trónörökös esküvéje alkalmával. Elzárta a mátkapár előtt az „urbs aeterna” 7 bazilikáját, úgy hogy az esketést Bariban kellett megtartani; ott is megtiltotta — pedig ennek a templomnak a király a patronusa — a harangozást, s a bibornokoknak és a pápai énekeseknek a megjelenést. A királyi család és az olasz nép nem sokat adott erre, úgy látszik, hogy már megszokták; a pápa érezte, hogy rövidet húzott s azért azzal igyekezett más fordulatot adni a dolognak, hogy Ferrari érseket a királyhoz küldte audienciára, a kinek Menelik király egyik levelének másolatát küldte ajándékba! Ugy látszik, hogy Rómában az erélyes „non possumus”-nak mindig „tolerari posse” a vége.

IRODALOM.

Evang. egyházi szemle. „Az 1896. esztendő volt az utolsó, a melyben a zsinati törvények minden intézkedésének életbe kellett lépnie. Jobbára be is rendelkezett egyházunk az új törvények értelmében. Végre lettek hajtva lázas sietséggel különösen azok a §§-ok, a melyek a hívők szétválasztására, a lelkészek megfélemlítésére s az állami befolyás biztosítása alkalmasoknak látszottak. De még mindig a papiroson szerénykednek azok a szakaszok, a melyek a lelkész helyzetének javításáról, a nyugdíjról, a minimumról stb. mesélnek. Ha az egyház részéről azután is oly kevés biztatást és jóakaratot részünkről pedig oly kevés igyekezetet és kitartást tanusítunk, mint eddig, akkor a lelkészek szomorú helyzetének javulása nem egyéb mesénél.”

Szabad sajtó. Megjegyzéseket tesz minapi nyilatkozatunkra, melyben azt mondtuk, hogy ha valaki „elvi ellentét” miatt ott hagyja egy egyházi lap szerkesztését, s ugyanazt a lapot a régi iránynyal mint kiadó terjeszti: annak nagyon is üzleti szaga van. Naivitásnak mondja ezt a felfogást. Nézzük csak: „a hirlapkiadás egészen üzleti do-

log.” Igen a nyomdászra, kereskedőre nézve, de nem az a lelkészre nézve, mert az nem terjesztheti és pártolhatja öntudatosan azt, a mit elvi szempontból helytelennek tart. A hirlap eszmék, elvek, szent ügyek eszköze, nem olyan árucikk, mint a ruha, a mit árul a kereskedő, bár az ő izlésének nem felel meg; az egyházi lap nem olyan árucikk, mint a csapszékben a pálinka: kiméri a csapláros, pedig tudja, hogy hamis is, ártalmas is. A politikában sokkal kevesebb figyelemmel vannak az erkölcsi szempontokra, mint az egyházban, mit szólna mégis a világ, ha p. o. Ugron Gábor, az ellenzéki politikát űző: kormánypárti lapot adna ki, csak azért, mert abból jövedelmet remél?! Vagy ha protestans lelkész ultramontán irányú kath. lapot adna ki üzleti érdekből?! Vagy ha Luther Márton üzleti érdekből maga is árulta volna a bünboesató czedulákat?! Mi tehát joggal adhatjuk vissza a Szabad Sajtónak, hogy az ő felfogása a naivítás, midőn így ír: „ha a Sz. S. kiadóját egészen üzleti érdek vezette volna is, akkor sem lehetne ellene semmi szemrehányást tenni” Hála Istennek, a protestans lelkészek még olyan naivak, hogy az író tollat, meg az egyházi lapot nem szeretik csak üzleti czikknek tekinteni. Hanem azt kívánják, hogy a toll meggyőződést, a lap elvet szolgáljon. De még azokban is, a kik tisztán üzletnek tekintik a hirlapírást, van annyi erkölcsi érzék, hogy ha ma kormánypárti, holnap ellenzéki szellemben irnak: az egyiket névtelenül teszik. Mindkét irányt nyíltan, nevük alatt szolgálni maguk is röstelnék, mert érzik, hogy az írás nem lehet pusztán üzlet! A Sz. S. „szerkesztője, ki már tizenöt év óta foglalkozik hirlapírással és a lap kiadója között, ki még egészen fiatal ember, merülhettek fel olyan ellentétek, melyek a fiatalabb fél remélhető jobb meggyőződéséből napról-napra mindinkább el fognak enyészni.” De míg az az idő eljön, hogy az „egész fiatal ember” megéri, addig is „muszáj” neki egyházi lapot kiadni, míg „jobb meggyőződését” megtalálja, „muszáj” neki közvélemény irányozására vállalkozni?! Ha a szerkesztőnek szabad keze van a szerkesztésben: őt semmi gáncs nem érheti, neki mi köze ahhoz, hogy ki nyomtatja, ki árulja a lapot; ő a tartalomért felel. De ha az egyházi lap kiadója lelkész, s elvi ellentétben áll a lappal, melyet terjeszt, terjeszt csupán üzleti érdekből: azt méltán éri gáncs, mert egyháza és saját meggyőződése rovására csinál üzletet, olyan dolgokból, a mik a lelkésznek kell, hogy szentek legyenek. Az előző okoskodásból természetesen folyik a Sz. S. következő nyilatkozata: „Magsugjuk tehát igen tisztelt laptársunknak, hogy a lapszerkesztéshez három dolog szükséges, u. m. először pénz, másodsor pénz és harmadszor is pénz.” — A mi meggyőződésünk egészen más; nem sugjuk, de hangosan kiáltjuk, hogy a ki azt hiszi, mintha

lapszerkesztéshez csakis pénz volna szükséges, annak fogalma sincs a lap erkölcsi természetéről, sejtelve sincs a lap erkölcsi feladatáról, érkeke sincs a lap erkölcsi felelősségéről. Az csak üzletember, kereskedő, a ki ad, vesz mindent, a miből haszna van. De nem lelkes. A kinek a lapszerkesztéshez csak pénz meg pénz és ismét pénz kell, annak voltaképp a lapszerkesztésből kell pénz meg pénz és ismét pénz. Az a fölmerülő terveknel, egymással küzdő irányoknál nem a szerint fog majd irni, a mint meggyőződése szerint az igazság kívánja, hanem a szerint, a mint és a honnan hasznot vár. Az ne forgolódjék ilyen üzlettel az oltár körül, hanem az aranyborjú körül a börzén. Nem a lapszerkesztéshez kell pénz, hanem a lap kiadásához. A lapszerkesztéshez szerintünk is három dolog szükséges: először elv, melynek szolgálni akar a lap, hogy azt hűen képviselje. győzelemre juttassa, megvédelmezze minden körülmények között; másodsor képeesség, hogy az elvet helyesen tudja szolgálni, a körülmények és érdekek küzdelmében élesen meg bírja különböztetni az igazat a hamistól, a magánérdeket a közérdektől, s meg tudja választani az eszközt, mértéket, utat, célt, s olyan magas szempontból bírja tisztán megismerni az embereket, érdekeket, elveket, hogy méltó legyen irányadóul elfogadni szavát, ítéletét, javaslatát; harmadszor kell önzetlenség, melynél fogva ne arra törekedjék, hogy az elv szolgáljon neki eszközül, hanem megfordítva, ő szolgáljon az elvnek győzelmében eszközül, legyen bátorsága a meggyőződése szerinti igazat mindenkinek megmondani, még ha kárát látja is, még ha rossz üzleteket csinál is lapjával ezen szókimondás és egyenesség miatt. — Ha a lap a kiadónak csak üzlet, mi jogon kérheti így a mostani számban is az előfizetők egy részét, (bizonyosan legtöbbje lelkes): „kérjük a jó ügy érdekében azt a szivességet, hogy a felesleges példányokat azotsztani sziveskedjenek.“ „A jó ügy érdekében,“ holott a kiadó, a ki jó ügynek mondja: mint szerkesztő, elvi ellentét miatt elhagyta?! Úgy látszik, azt kellett volna mondania; „a jó üzlet érdekében.“ Végül tehát kijelentjük, hogy lapunk szerkesztője „otthon“ volt, nagyon, egészen otthon volt, mikor a jelzett számot kiadták, s viszont reméljük, hogy a Sz. S. szerkesztője nem volt otthon, mikor válaszul azon megjegyzést ők kiadták a kiadó érdekében, a ki ezen a téren még — úgy látszik — nincs otthon, s „a jobb meggyőződést“ még ez után szerzi meg.

Evang. egyházi szemle. „Az ideális helyzet az volna, hogy mint a múltban, úgy a jövőben is minden középiskolai tanárunk egyuttal theologus is legyen, mit csak evang. tanárképző intézet létesítésével vagy úgy érhetnénk el, ha azon theol. hallgatókat, illetve káplánokat, kik a tanári pályára akarnak lépni, kiképzetésükben hathatósan

segélyeznénk, azon kikötéssel, hogy az élvezett jótéteményért pályájok végeztekor felekezeti középiskoláiban keresnek és vállalnak alkalmazást... De míg ezt valamikor elérhetjük, addig is gondoskodnunk kell, hogy a vallástan egyházunk érdekeivel s méltóságának megfelelően tanítottassék felekezeti gymnasiumainkban. E végből a vallástant a többi tantárggyal egyenrangúvá, illetve valamennyi között az elsővé kell tennünk s tanítására összes középiskoláinkon a többivel egyenrangú s egyformán javadalmozott tanszéket kell létesítenünk. Az így creált vallástanári tanszéket a lelkeszi kar legképzettebb s legtisztéletreméltóbb tagjaival lehetne betölteni s ez a vallástanár lehetne mindenütt egyuttal az igazgató, ki e végett a középiskolai tanári képesítést is megszerezné... követeljük, hogy középiskoláink csakugyan evangelikusok legyenek; követeljük, hogy bennök a vallástanításra a legnagyobb súly helyeztessék; követeljük, hogy a többi tanárokéval teljesen egyenrangú vallástanári tanszékek valamennyi gymnasiumban rendszerezitessenek!“

Az eperjesi I (magyar-német) egyház évkönyve 1896-ról megjelent. H. Draskóczy Lajos, a gyülekezetnek mult évben megválasztott lelkesze gondos összeállításban tünteti föl az elmúlt év történetét. Születtek: 21-en, meghaltak: 22-en; megkonfirmáltak: 12-öt, hirdetés és esketés volt: 8, ezek között vegyes házasság: 6. Az úrvacsorával éltek 564-en, áttértek: 3-an, ki nem tért senki. — Az egyházi tisztviselők és az egyháztanács névsorának közlése után a gyülekezet mult évi története következik. Nevezetesebb mozzanatok: a félszázadon át működött egy lelkesznek, id. Sztelhlo Jánosnak távozása június 29-én; az új lelkesznek megválasztása, ennek beiktatása szeptember 13-án; Herfurth József volt kollegiumi tanár 40,000 forintos hagyományából a polgári leányiskola negyedik osztályának szervezése s ezzel kapcsolatban Olschger Adél tanítónő megválasztása; a millenniumi ünnep a kollegiumban, apró gyermekek közt és a templomban; a paplak átépítése, rendbehozása és modern kivánságok szerint való átalakítása; a temető ügy rendezése s ezzel kapcsolatosan a temető felmérése és sírásó lak építése, melyhez Eperjes város 50 ezer téglát szavazott meg; megemlékezett a gyülekezet megboldogult Gaspari János, 34 éven át működött tanítójáról s elhatározta, hogy emléket állit neki; úgyszinte lerotta halála adóját, legalább részben, Herfurth József emlékének, amennyiben Ludmann Paula festő művésznő szivességéből lefestette a gyülekezet számára a gazdag adománytevő arczképét s az arczkép átadása és leleplezése ünnepiesen ment végbe. — Adakoztak a gyülekezet számára: R. Antony, sz. Steller Florentin, Schütze Károlyné, özv. Hazslinszky Frigyesné, özv. Linkesch Samu-

né, Hlatky Haberdietzl Margit, özv. Jármay Béláné, özv. Zuan Rezsóné és az eperjesi takarékpénztár. A helyi gyámintézet eredményei: házankénti gyűjtésből: 24 frt 95 kr.; perselyből: 21 frt 55 kr.; a tőke kamatja: 14 frt 48 kr.; gyermekek adománya: 6 frt 38 kr.; offertorium: 3 frt — összesen 70 frt 36 kr. A gyülekezet évi bevétele 1896-ban: 12,998 frt 50 kr. volt. Amint az adófizetők mellékelt lajstromából kitűnik, a gyülekezetnek 221 adófizető tagja van, ezek közül a legkisebb adót, a 2 frtot fizeti: 60; 3 frtot fizet: 14; 5 frtot a legtöbb: 67; 10 frtot: 45; 15 frtot: 10-en; 20-at: 10-en és 30-at: 7-en fizetnek; ez a legmagasabb összeg, —(vas.)

Nöthling Vilmos

magkereskedésében

Budapest, Kálvin-tér 9. szám alatt
szerezhető be a legmegbízhatóbb és legkitűnőbb

**gazdasági, konyhakerti, vetemény
és viragmagvak.**

Továbbá itt kapható egyedül és kizárólag
a hires

Magyar Kincs tengeri

egy cső 1 forintért.

**Árjegyzék kívánatra ingyen és
bérmentve megküldetik.** 3

KONFIRMÁLTAK ANYAKÖNYVÉT.

születési, esketési és halál-
zási anyakönyvi íveket,

== ANYAKÖNYVI KIVONATOKAT, ==

iskolai anyakönyveket, mulasztási naplókat és
iskolai naplókat,

közalapi összeírási íveket,

EGYHÁZI ADÓKÖNYVECSKÉKET

és bármilyen

nyomtatványokat

jutányos árért szállít

VERES LAJOS

könyvnyomdász Orosházán.

Pályázat.

A magyarhoni ág. hitv. ev. egyház
egyetemes közgyűlése 4000 koronából álló

pályadíjat

tűz ki 20—25 nyomtatott ivnyi terjedelmű
könyv megírására, melynek tárgya „a pro-
testantismusnak befolyása és jelentősége a magyar állami
életre.” A pályázó művek jelíges levéllel
ellátva, idegen kézzel irva 1898. december
31-ig küldendő főtiszt. és mélt. Gyurátz Ferencz
püspök úrhoz Pápára.

A díjat csak olyan mű kaphatja meg,
mely a mai történetírás színvonalát megüti.

A nyertes mű tulajdonjoga a szerzőé
marad, de művét félév alatt tartozik ki-
adni; ellenkező esetben a tulajdonjog át-
száll az evang. egyetemes egyházra. A
szerző kiállítási áron tartozik művéből
100 példányt az egyetemes gyűlés rendel-
kezésére bocsátani.

Gyurátz Ferencz

püspök, a bizottság egyik elnöke.

Veres József

a bizottság jegyzője.

Szentmártoni Radó Kalmán

felügyelő, elnök.

Pályázat.

Hivatalomnál most márczius ha-
vában betöltendő az

irodavezető segédlelkészi állás.

A teendők a czimben foglalvák.
Megkivántatik a magyar és főt nyel-
ven való jártasság. A fizetés évi 600
frt és 150 frt lakpénz. A folyamodvá-
nyokban az eddigi működés kitün-
tetendő. Az iratok hozzám f. é. már-
czius hó 15-ig benyújtandók.

Balassa-Gyarmaton 1897. febr. hó
16-án.

Baltik Frigyes

dunáninnyi ág. h. evang. püspök.

6. 2—1.